

NAŠI ZAPISKI

Socialna revija.

Izhajajo 15. vsakega meseca. — Naročnina za vse leto K 3.—, za pol in četrt leta razmerno. — Posamični zvezki 24 h. — Rokopise sprejema uredništvo, naročnino pa upravništvo „Naši zapiski“ v Ljubljani.

Leto IV.

Ljubljana, meseca novembra 1906.

Št. 11.

Dva politična programa.

Avstro-ogrška monarhija se je preživela v sedanji obliki in krize ne odstranimo z umetnimi poskusi. Kako rešiti avstro-ogrski problem, o tem sta izšla letos dva spisa, ki sta vredna, da poznamo njuno vsebino, ker se tiče tudi nas in ker je zlasti drugi spis pisan posebej za Slovence. Znani politični pisatelj Rudolf Springer (dr. Karl Renner) je izdal knjigo: *Grundlagen und Entwicklungsziele der Österreichisch-Ungarischen Monarchie* (Dunaj in Lipsko 1906), neimenovan pisatelj-Slovenec pa je izdal brošuro: *Der Panславismus* (Celje 1906).

I.

Prvi del Springerjeve knjige govori o postanku naše monarhije in njeni nalogi, ki smo se ji pa vedno bolj izneverjali, dokler nismo dospeli do današnjega kaosa. Zanimivo in poučno je zlasti poglavje o ogrski ustavi, ki je, ta toliko hvalisana ogrska ustava in svoboda, v resnici sama prevara, prikrojena in usum delphini: na korist madjarskih posedujočih slojev.

V drugem delu razvija Springer nazore, kako si on misli prihodnost naše monarhije.

Avstro-ogrška monarhija ima proti tujini naravne meje, ako odštejemo Galicijo in južno Tirolsko. Na znotraj pa so alpske, sudetske in karpatske dežele druga drugi odprte in se vse tri skupine stikajo ob Donavi; po vsi pravici se zove naša monarhija podonavska država.

Na tem enotnem ozemlju se je nastanilo devet ali deset narodov,¹ ki stanujejo v obeh polovicah raztreseno drug med drugim.

Absolutizem se ni posrečil, ki je hotel avstrijske narode ponemčiti in iz njih napraviti eno samo narodnost: nemško.

¹ Hrvati in Srbi so etnografično eden narod, politično pa so razdeljeni na dvoje: Hrvati so zase, Srbi zase. V tem zmislu imamo potem devet ali deset narodov.

Dualizem je poznal že dva suverena naroda: tostran Litve Nemce, onstran Madjare. Da bi se lažje vzdrževal ta sistem, je dobil vsak izmed obeh suverenih narodov v podporo po eden narod, ki je postal napol suveren: Nemci so imeli za pomoč Poljake, Madjari Hrvate. Poljaki in Hrvatje so dobili svojo avtonomijo, da si podvržejo z njo eni Rusine, drugi Srbe. V zahvalo za to, da jim prepuščajo Nemci Rusine, naj bi Poljaki ne zabranjevali ponemčevanja Čehov in Jugoslovanov; na Ogrskem naj bi zopet Hrvati mirno gledali, kako se madjarizujejo Slovaki, Rusini in Rumuni.

To je bil smoter dualizma, ki se pa ni obnesel, kar se v Avstriji priznava splošno in tudi Nemci uvidevajo, čeprav zelo neradi, da ne morejo popolnoma doseči svojih želja. Nasproti temu skušajo Madjari z vsemi brutalnostmi napraviti narodno madjarsko državo, kar se jim pa tudi ne posreči nikdar.

Leta 1900. je bilo po uradni statistiki na Ogrskem 8,742.301 Madjarov in 10,512.258 Nemadjarov, in sicer: 2,799.479 Rumunov, 2,135.181 Nemcev, 2,019.641 Slovakov, 1,678.569 Hrvatov, 1,052.180 Srbov, 429.447 Rusinov in 397.761 drugih. Vsi ti nemadjarški narodi stanujejo razen Nemcev kompaktno, vsi imajo rojake v Avstriji, pri vseh se vzbuja narodna zavednost in skoro vsak teh narodov šteje na milijone duš — to so razlogi, ki popolnoma onemogočujejo, da bi se kdaj mogla ustvariti čisto madjarska država.

Dualizem je nemogoč. Toda vsi ti narodi v Avstro-Ogrski so vendar navezani drug na drugega. Naša monarhija se mora pretvoriti v *zvezno državo* (Bundesstaat), *kjer uživajo posamezni narodi popolno narodno samostojnost*.

Prihodnjo državno obliko si predstavlja Springer tako-le:

Vsak narod je zase narodna celota brez ozira na to, ali prebiva kompaktno ali raztreseno. Za nas bi bilo to združeno Slovenstvo, kamor spadamo vsi Slovenci, bodisi da stanujemo na svojem ozemlju, bodisi n. pr. na Dunaju, v Gradcu, v Pragi, ali kjerkoli. Vsaka narodna celota ima svojo ustavo, svoj zakonodarni zbor in svojo vlado. Da vemo, h kateri narodnosti kdo spada, je treba ustanoviti narodne matrike.

Vsaka narodna celota je v svojem področju suverena, popolnoma neodvisna v vsem, kar se tiče edino nje (kulturne potrebe, šolstvo); zato pobira tudi davke, s katerimi krije svoje potrebe.

Kakor pa deli na eni strani narodnost avstrijske narode, tako jih združujejo na drugi strani gospodarske potrebe. Zato je zopet treba tista okrožja, ki imajo iste gospodarske potrebe, spojit v samostojne celote, n. pr. sudetske, alpske, kraške, karpatske dežele, Zalesje, ogrsko nižino.

Avstrija bi bila po tem takem razdeljena dvakrat: enkrat narodnostno, drugič teritorialno.

Vse gospodarske celote tvorijo *enoto*, ki pa se tiče le najnujnejših skupnih potreb, drugače je vsaka gospodarska celota čisto samostojna, kakor je popolnoma neodvisna narodna celota.

Samostojne narodne in gospodarske celote imajo zastopnike in svoje vlade. Vsako okrožje pošilja svojega poslanca v državni zbor, vsaka narodnostna in teritorialna vlada pa svojega zastopnika v zvezno vlado. Združene vlade si volijo državno eksekutivo: kancelarja z državnimi tajniki za vojno, denarstvo in trgovino.

Ne čakajmo, ampak takoj začnimo s to uredbo! kliče Springer. Ogrsko nam mora slediti. Ako uvedemo splošno in enako volilno pravico — Ogrsko pojde za nami; ako ustanovimo demokratično ustavo za okrožja — ogrska komitatna lažjurstava razpade; ako izvedemo razdelitev dežel v narodnostna okrožja — nemadbarske narodnosti na Ogrskem se oddahnejo tudi; ustanovimo-li narodne države — na Ogrskem se zgodi isto; damo-li večjim ozemljem avtonomijo — Zalesje in Hrvaško bosta zahtevali isto.

Na ta način si predstavlja Springer na podlagi *narodne avtonomije* prihodnost avstro-ogrske monarhije.

O spolnih boleznih.

(Konec.)

Toda ni moja naloga, da o tem govorim; izpodbil bi rad le še neke pred-sodke občinstva proti živemu srebru.

Vsak dan čitamo oglase v časopisih, v katerih se povečujejo razna popolno brezkoristna sredstva proti tajnim spolnim boleznim. Brošur, ki se usiljujejo na sličen način in ki vobče zabavljajo proti živemu srebru in priporočajo lastne metode, je nebrojno.

Ni mi treba naglašati, da je vse to le umazano poželenje po reklamah, ki računa z neizkušenostjo občinstva in z njegovim strahom pred spolnimi boleznimi.

Pomen živega srebra proti sifilitiki so spoznali za časa sifilitične epidemije koncem petnajstega stoletja empirično — bržkone slučajno; niso pa spoznali njegovega pravega učinkovanja. V slinavosti, ki pri vsakem zdravljenju z živim srebrom nastopa normaliter v manjši množini, so videli poglavitni učinek njegov. Mislili so, da se tako kri očisti sifilitičnega strupa. Dandanes pa vemo, da je slinavost le neprijeten postranski učinek živega srebra, ki se pojavlja zlasti takrat, če je bolnikovo zobovje in dlesna slaba. Napačno umevanje pomena je povzročilo zlorabo živega srebra in imelo žalostne posledice.

Drugo, tudi čisto napačno mnenje pravi, da živo srebro ostane v organizmu in vnikne v kosti. Dandanes je znano, da uporaba živega srebra ni nevarna za telo, — da se lahko dokaže, da se živo srebro takoj po aplikaciji odvaža v vodi,

slinavosti in blatu v majhnih množinah, da se nahaja torej le mimogrede v našem telesu in hkratu uničuje sifilitični strup.

Iz navedenega se razvidi, da je sifilitika v socialnem oziru važna bolezen. Že dejstvo, da oboli, je za pacienta hud udarec, ki ga za več mesecev omejuje in ovira v njegovem dejanju in nehanju in v njegovih družabnih odnošajih. Bolezen ga tišči kot mora; te se otrese šele, ko spozna, da je bolezen ozdravljiva, ako se pravilno ravna. Za druge, ki jo smatrajo za malenkost, in za one, ki se je zavoljo neznatnih simptomov in zavoljo brezbolestnosti niti ne zavedajo, pa postaja nevarna, ker se nič ali pa premalo zdravijo. Taki posamezniki so nevarni tudi drugim ljudem, da nalezejo bolezen. Moški, kateri majhne, a že infekcijske bulice, ki ga niti ne boli, ne opazi na svojem udu, inficira žensko, s katero telesno občuje. Kdor ima sifilitične simptome v ustih, v ustnih kotih, pa rabi isto namizno orodje, pije iz istega kozarca, s poljubi inficira drugo osebo, in povzroča, da oboli vsa okolica. Na ta način se je onesrečilo nešteto indidijev.

Najžalostnejše posledice te bolezni pa se pokažejo v rodbini. Mož inficira svojo ženo ali narobe; to moti soglasje in mir v rodbini in povzroča prepire, ločitve zakona. Četudi zakonca ne postaneta takoj po infekciji nesposobna za delo, vendar lečenje in zdravila veljajo mnogo denarja. Še žalostnejši je usoda rodbine, če očeta, ki se o pravem času ni dovolj zdravil in misli, da je popolnoma zdrav, preseneti kakšna terciarna sifilitična bolezen, n. pr. vnetje oči, hromost; rodbina, ki ji je tako izpodbita glavna opora, zagazi v stiske in nadloge, v materijalni propad.

Najhujše in najžalostnejše pri sifilitiki je pa njeno učinkovanje na dete. Uniči ga že v materinem telesu v prvih mesecih njegovega spočetja, če je oče stopil v zakon, ko je bil še sifilitično bolan, ali pa kratko pred rojstvom ali v prvih dneh ali mesecih po rojstvu. Ako pa se je vendarle po mnogih splavih posrečilo, da je ostalo živo, to pač ni nikakšno krepko dete, okroglih lic in čvrstih udov, temveč slabotno, čisto pohabljen dete. Taki otroci ne uspevajo, postajajo rahitični (dobivajo takozvano angleško bolezen) in duševno zanikarni; znamenja podedovane sifilitike so na njih očitna.

Dr. Demšar.

Zanemarjena in pokvarjena mladina.¹

Vprašanje o zanemarjeni, zapuščeni in pokvarjeni mladini je v prvi vrsti vprašanje bede. Današnja družba je tako komplicirana, da ga ni socialnega vprašanja, ki bi se moglo obravnavati povsem samostojno. Kopičenje kapitala, razširjajoča se proletarizacija, alkohol, moralna propalost, zanemarjena in zapuščena mladina — vse ena veriga z brezštevilnimi členi, ki sama sebe podaljšuje v brezkončnost. — Ne le pri nas, po vseh kulturnih državah se silno hitro množi število zaradi hudodelstev obsojenih mladoletnih ljudi. Nimamo ravno pri roki tozadevne statistike, toda če se ne motimo, je število radi hudodelstev obsojenih mladoletnih ljudi v Avstriji v enem desetletju naraslo za okroglo 70 odstotkov. Družba, odnosno država, mora prej ali slej spoznati, kaka nevarnost ji preti odtod; zakaj vzroki tega propadanja so globoki. Tudi za hudodelstva in nasilnosti je treba vzgoje, dolgoletne in sistematične. Ta vzgoja je tu, in sedaj gre za to, odpraviti jo ter nadomestiti z drugo, boljšo in kulturnejšo, brez ječ in prisilnih delavnic.

Kje se rodi zanemarjena mladina? Ponajveč so to otroci, zapuščeni od staršev ali prepuščeni sami sebi. Oče na delo, mati za zaslužkom in otrokov dom je cesta. Tam se zanemari, potem pokvari in prihaja z leti v nasprotje z zakoni. Mnogokrat, da, ponajvečkrat so starši zanemarjenih otrok alkoholiki, ljudje, izgubivši v bedi in alkoholu vsak moralični čut. Tako nam poroča sodnik Milčinski v svojem spisu n. pr. o slučaju Franceta T. Po smrti matere, ko ga je zapustil tudi oče, je prevzela skrb zanj občina. Pa kako! Da se je najedel, je moral deček sleharni dan na hrano k drugemu kmetu v vasi; zato je pa moral pomagati pri delu. Seveda se je mlada duša uprla takemu življenju, mrzila ljudi in se privadila samotarskemu potepuštvu. Izginilo je tudi veselje do šole in pouka, in zatekal se je tja samo časih — zaradi mraza.

Posebno preži propast na nezakonske otroke, za katere obstoje tudi posebne metode, da se jih spravi s sveta. Kako strašna je v tem oziru morala družbe, je znano. Par primer. Leta 1888. je n. pr. v Galiciji umrlo v najdenišnicah (večinoma nezakonski otroci) 31·25 odstotkov otrok; od onih, ki so se zaradi pomanjkanja prostora v najdenišnicah nahajali v privatni oskrbi, pa celo 84·21 odstotkov. Gotovo ni nič boljše v drugih deželah. Dasi umrje nezakonskih otrok vedno več nego zakonskih, je vendar gotovo, da jih tudi od onih, ki ostanejo pri življenju, propade pozneje gotovo 60 odstotkov, ker so bili pač prepuščeni zanemarjenosti, ki je mati vsega zlega v individualnem življenju človeka. Umrljivost nezakonskih otrok je posebno bogato poglavje v tem vprašanju. Na Pruskem je umrlo n. pr. že v šestdesetih letih od nezakonskih otrok po 33·11 od-

¹ Verwahrloste und entartete Jugend in Krain. Vom Gerichtssekretär Franz Milčinski. Laibach 1906.

stotkov, od zakonskih pa le 18-23 odstotkov. V Parizu je umrlo na 100 zakonskih 193 nezakonskih otrok in na deželi celo 215. Enako povsod.

Glede zanemarjene mladine se mora poudarjati, da je kriva ponajveč socialna beda in pomanjkanje vsakega nadzorstva. V spisu Milčinskega beremo, da je imelo ljubljansko okrajno sodišče v zadnjih dveh letih mnogo opravila s pekovskimi vajenci. Tu se da gorenje trditve lepo utemeljiti. Komur so razmere v ti obrti nekoliko znane, se navedbam Milčinskega ne bo čudil. V času od 1. julija 1904. do 30. junija 1905, se je nahajalo med sodno kaznovanimi mladoletnimi ljudmi 19 pekovskih vajencev, in sicer 11 zaradi tatvine, 4 zaradi poneverjenja, 1 zaradi goljufije, 8 zaradi telesne poškodbe (od teh 2 zaradi tatvine že prej kaznovana). Kaj imajo le tatovi, poneverjalci in goljufi veselje do pekovske obrti? Krivo je brezmejno izkoriščanje teh ljudi. Mali mojstri — in ti prevladujejo v tej obrti — imajo navadno po več vajencev. To zaradi cene delavne moči. Največkrat ti vajenci stradajo. Videč veliko nesnago po delavnicah, se jim obrt gabi, in ker ostajajo tudi brez pouka, si iščejo razvedrila drugje. Da se pa morejo razvedriti, utešiti si hrepenenje, je treba denarja... Pisatelju teh vrstic je n. pr. znan slučaj, da je pekovski vajenec kradel denar, ki ga je nosil svojemu gospodarju — kot izkupilo za neprodani kruh, katerega je prodajal po mestu. Mojster je namreč zahteval, da kruh proda in da se prej ne sme vrniti. — Treba je, da sodimo človeka po njegovem socialnem stališču. Med mesarskimi vajenci, ki so dobro hranjeni, najdemo le redkokdaj tata ali goljufa.

Najžalostnejša uloga je med pokvarjeno mladino prisojena pokvarjenim deklicam. Tu se vzgaja in množi prostitucija. Sv. Avguštin je sicer dejal: Zatrte javne prostitutke in moč strasti bo preobrnila vse na glavo. — Četudi je prostitucija potrebna nadloga meščanske družbe, je vendar gotovo, da bi se število prostitutk zmanjšalo, če bi se manj grešilo nad mladino, če bi država ali kdorkoli primerno skrbel za zanemarjeno in zapuščeno mladino. Nemški pisatelj Bade pravi:¹

Vzroki brezmejne moralične propalosti, iz katere izhajajo prodajajoče se deklice, tiče v sedanjih socialnih razmerah... v meščanskem propadanju srednjih stanov in njih materialnih ekzistenc, posebno obrtništva, od katerega danes le še neznamen del živi samostojno. Sila materialne ekzistence, ki je družino srednjega stanu deloma že uničila, deloma jo še bo, vodi tudi k moraličnemu propadu družine, posebno pa žensk.

Velika množica prostitutk se udaja razuzdanemu življenju že v zelo rani mladosti. In čudno ni. Nezdrava, mala stanovanja, kjer so ljudje natlačeni, pomanjkljivost nadzorstva in vzgoje in še mnogo drugih vzrokov vabi deklice proletarijata v ta propad, odkoder ni vrnitve. Pa tudi grehi bogatega sveta pripomorejo k temu. V septembru 1894. so n. pr. razkrili v Budimpešti velik škandal. 400 deklic od 12 do 15 let starih je postalo žrtev četi bogatih pustolovcev. Med

¹ Über Gelegenheitsmacherei und Tanzvergnügen. A. Bebel, Die Frau.

2582 v Parizu zaradi tajne prostitucije aretovanimi deklicami je bilo 1500 mladoletnih. Enako povsod in tudi pri nas. Milčinski nam pripoveduje slučaj Ivane K. Oče alkoholik in navadno pod policijskim nadzorstvom, mati skrbi za zaslužek. Ta Ivana K. je po policijskem poročilu že v sedmem letu začela občevati z drugim spolom. Posebno je rada prenočevala v vojašnicah in je bila večkrat policijsko kaznovana po § 5. postave o potepuštvi. Zadnje čase je jemala na svoje nočne izlete neko *desetletno* spremljevalko.

Mnogo je vzrokov, ki zavajajo mladino k slabemu in nelepemu življenju. Recimo n. pr. stanovanja. Po malih luknjah se natlači vsakovrstne individije obojega spola, in tu ima potem otrok priliko opazovati marsikaj. Otrok posnema, kar vidi. Ne v londonskih „slums“, temveč v srednjih in manjših mestih avstrijskih je doma stanovanjska mizerija, ki pa se skrbno pokriva. London ima 4·5 milijona prebivalcev, izmed katerih jih 492.370, t. j. 12 odstotkov prebiva v prenatlačenih stanovanjih, dočim v 15 avstrijskih večjih mestih s skupnim prebivalstvom 2·5 milijona prebiva 560.000 ljudi, torej 21·9 odstotkov v prenapolnjenih in nezdravih, premajhnih stanovanjih. Seveda je to uradna statistika. V resnici so razmere še mnogo slabše. Za Ljubljano n. pr. je ta trditev notorična.

Gotovo, tu je kriva beda in vzporedno z njo idoča zanemarjenost ne le otrok, temveč tudi staršev. Kakor starši, tako so tudi otroci brez vzgoje, posvečeni propasti, eni kakor drugi, tavajoči v temi neznanja in bede, in kakšne bede . . .!

„Padlim“ deklicam se navadno njihovo življenje kmalu zagnusi. Toda vrnitve ni; zato izredno mnogo število poskušenih in izvršenih samomorov med njimi in tudi vobče med pokvarjenimi otroki. Čim bolj narašča število v raznih obrtih in podjetjih službujočih žensk, temveč prostitucije in sploh npravne pokvarjenosti. Mezdni zistem ima mnogo greha v tem oziru. Ženska mezda je sploh navadno taka, da se ne more ob nji ne živeti, ne umreti. Zadnje sredstvo je prostitucija. Od natakarič pa do guvernant in slavnih gledaliških igralk in še višje — išče vse postranskih dohodkov v tej obrti. Javno ali tajno. Ne le blago in izdelki, tudi ljubezen je postala predmet kupčije. In čim večja je ponudba nego povpraševanje, tem nižje so cene, uče nacionalni ekonomski; tem večja je tudi beda med onimi, ki se prodajajo. Otroci, rojeni v tej strupeni atmosferi, so izgubljeni že v naprej. Nikogar ni, ki bi se pobrigal za nje, ki bi skrbel za njih vzgojo in moralno silo. Kjer pa ni te, vse razpade. In vedno večja je armada zapuščenih in zanemarenih otrok. Pokvarjenost prihaja v kljub vsem šolam, v kljub šolskim obiskom; zakaj zdi se, da država ne razumeva, da današnja ljudska šola poučuje, a ne vzgaja.

Morda kdo opomni: Vedno stara pesem o bedi in izkoriščanju. Toda dejstva govorijo preveč glasno, da bi se mogla ta tendenca oglušiti. Poslušajmo! Zaradi beračenja je bilo na Saškem obsojenih leta 1889. 8566 oseb, leta 1890. 8815 oseb, leta 1891. 10.075 oseb in naslednje leto celo 13.120. Leta 1873. je prišel v Avstrijo 1 berač na 724 oseb, leta 1882. že na 622 oseb. Zaradi hudo-

delstev in prestopkov je bilo leta 1874. v Avstro-Ogrski obsojenih 308.605 oseb, leta 1892. pa nad 600.000 oseb. Istotako v Nemčiji in Italiji. Revščina se po otrokih širi dalje; vsaka nova generacija je bolj tepena, in čim večje je število revnih, tem strašnejša je tudi revščina. Rezervoar zanemarnjenih, zapuščenih in moralno pokvarjenih otrok postaja brezmejen. In nihče se ne gane. Na razkritjih bogato in preobsežno brošuro Milčinskega so tudi molče prezrli. Država in dežela in občina — povsod ravnodušnost. Razširite torej ječe, da bo tam dovolj prostora!

* * *

Dvojni so vzroki propadanja mladine. Zunanji in notranji. O prvih smo že govorili, ker so očitnejši in močnejši. Notranji vzroki so: duševna omejenost, slaboumnost, abnormalno razpoloženje itd. Največkrat so te lastnosti podedovane od staršev, in znano je, da so taki otroci po navadi potomci alkoholikov. Mnoge duševne bolezni otrok so pa naravnost privzgojene. Milčinski pripoveduje o raznih otrokih, ki uhajajo svojim staršem in hodijo na „popotovanje“. Nagon do prostega življenja, katero si mlada glava predstavlja še bolj romantično nego je v resnici, je mnogokrat pridobljen v slabi tovarišiji, še večkrat pa z berilom. Če se tem boleznim pridruži še gmotna beda in pomanjkanje vsake vzgojevalne roke — kar se dogaja v večini takih slučajev — je popolni propad gotova stvar. Revščina, alkoholični starši, neznanje in nezaupnost — vse to ustvarja zanemarnjeno in pokvarjeno mladino, in zdi se, da je ona postala prav tako potrebna nadloga meščanske družbe, kakor prostitucija, militarizem itd.

V pravniških krogih se že dalje časa razpravlja o tem, kako naj bi postopala judikatura v kazenskih slučajih pokvarjenih otrok. Nekateri so mnenja, da bi se s tako mladino postopalo kot z duševno nesamostojnimi ljudmi, ljudmi, ki niso zmožni samostojno, pametno preudarjati izvršenih dejanj, vsled katerih prihajajo pred sodišče. Drugi se upirajo temu generalizovanju, misleč, da je treba vsak posamezen slučaj povsem individualno presoati. Poslednje mnenje je gotovo pravičnejše in modernejše. Toda vsa ta vprašanja so brezpomembna, dokler ne poseže vmes država, katere dolžnost je, da preskrbi za zapuščeno, zanemarnjeno, pokvarjeno ali duševno bolno mladino posebnih vzgojevališč. Če država to stori in obenem ustvari — kakor zahteva Milčinski — tudi zakon za varstvo mladine, je storjen v tem oziru velik napredek. Taka mladina spada v prvi vrsti v nalašč zanjo prirejene vzgojevalne in poboljševalne zavode in ne v zapore ali prisilno delavnico. V tem zmislu se je govorilo tudi na kongresu psihiatrov, ki je zboroval začetkom oktobra t. l. na Dunaju. Kar je v tem oziru storila država do danes, so edino pupilarni oddelki pri sodiščih. To varstvo pa je — kakor dovolj jasno pove pupilarni sodnik Milčinski — povsem na papirju. Danes pupilarna sodišča nimajo drugega posla, kakor poizvedovati, pisati dolge zapisnike, vabiti varuhe in starše k zaslišavanjem itd. In konec? Konca ni in uspeh je večinoma minus: Zapravljeni čas in izgubljeni zaslužek na dninah. In

varstvo? Saj je znano, da se postavljajo posebno nezakonskim otrokom za varuhe ljudi, ki imajo po deset, dvajset do petdeset, časih še več takih varuštov in ki se za to toliko zmenijo kakor za lanski sneg. Tudi takozvani „sirotinski sveti“, ki jih sedaj organizujejo po občinah, ne morejo privedi do praktičnih uspehov. Zakaj, to bom precej povedal. Pupilarni sodnik je brez moči, ne glede na to, da je mnogokrat v pedagogiki lajik. Saj so celo mnogi učitelji lajiki v vzgojeslovju. Nemški pupilarni sodnik dr. Ernest Goldmann je napisal v tem oziru v svojem spisu „Der Richterstand und die sozialen Aufgaben der Gegenwart“ svoje misli približno tako:

Pupilarni sodnik se po svojem poklicu vglablja v problem varstva mladine. Za svoje varovance bo skušal pridobiti pomoč *privatnih* dobrodelnih zavodov. Nedvomno je, da more socialno izšolan in čuteč sodnik delati zelo blagodejno za varstvo otrok, če mu stoje ob strani primerni vzgojevalni zavodi. *Ustanovitve takih zavodov mora stopiti v ospredje vseh stremeljenj za rešitev zanemarenih otrok.*

Iz teh izvajanj se vidi, da tudi v Nemčiji niso razmere boljše. Država je v prvi vrsti dolžna skrbeti za to, da bo imel od nje določeni pupilarni sodnik tudi kak delokrog in da bo lahko uspešno in v blagor družbe izvrševal svoj poklic. —

Že francoski konvent je l. 1793. proglasil, da je fizična in moralna vzgoja zapuščenih otrok stvar naroda. In sedaj, po več kot sto letih, je človeška družba v tem oziru tam, kjer je bila.

Na Kranjskem ni nobenega javnega zavoda za zapuščeno in zanemarjeno ter pokvarjeno mladino. Edino Salezijanci so ustanovili na Rakovniku pri Ljubljani nekak podoben zavod. Toda tudi tja ne morejo otroci brez premoženja. Mesečni stroški znašajo sicer samo 24 K, toda kjer tudi teh ni —? Sicer je dala dežela ustanov po 200 K. Pa tudi tisti, ki dobi to ustanovo, mora še gledati, kako bo plačal ostalo. Dogaja se, da časih propadejo vsa prizadevanja spraviti tega ali onega v zavod radi nesrečnih letnih 88 K. Toda, kakor poizvemo iz spisa Milčinskega, je deželni odbor ustavil tudi te ustanove — ker nima pokritja. Umazanost!

Umazanost, pravimo. Kjer je pozabila država na svojo dolžnost, bi ne smela v svojem ožjem krogu tudi dežela. To tem manj, ker ima že itak skrbeti za svoje dobrodelne zavode. Toda pri deželni upravi so očitno drugih misli.¹

Naloga javnega mnenja in onih, ki so poklicani v to, da zastopajo „ljudstvo“, je ta, da pritisnejo moralno na državno upravo, da stori v tem velevažnem in eminentno kulturnem vprašanju svojo dolžnost. Nič manj kakor država pa so tudi dežele in občine zavezane po svojih močeh prispevati k vzgoji zanemarijenih ali pokvarjenih mladine. To je njih socialna dolžnost!

As.

¹ Kranjski dobrodelni zavodi so prišli zadnji čas v luč, ki osvetljuje tudi njih upravo. Niso dobrodelni, temveč kakor mladina zanemarijeni in so nehali eksistirati za kulturni svet.

Ured.

Poglavje o našem gledišču.¹

Slovensko gledišče v Ljubljani je v stalnej krizi, s tem pa tudi slovenska dramatična umetnost sploh, kajti to je naš edini Thalijin hram. To pa ni samo radi tistih 12.000 kron, ki jih daje ali ne daje za gledišče dežela, dasi smo vajeni to nepovoljno stanje izraziti, morda tudi opravičiti z omenjenim dejstvom. Spomnimo se le, da so imeli tudi Hrvatje svojo krizo z gledališčem, ker par let niso imeli opere, da se tudi od drugod čitajo tožbe, saj ima celo pariška velika opera svoj letni deficit. Seveda se da na kratko vse to izraziti z denarno svoto, ker je dramatična umetnost tako komplicirana, da stane več od vsake druge. Zato si jo morejo vzgojiti in vzdrževati le narodi, ki so dospeli do gotove povoljne kulture, saj o duševni kulturi, koje najpopolnejši cvet je ona, niti ne govorim. Če bi torej Slovenci skupaj niti enega gledišča ne mogli vzdrževati, bilo bi to največje priznanje lastne gmotne in tudi duševne revščine. Ker pa je ta del umetnosti bolj kakor kateri drugi zoon politikón, zato je pri nas njena usoda dvakrat nepovoljna. Seveda nečem trditi, da se je dramatična umetnost pri nas razvila iz notranjih razlogov, torej organsko, kljubu temu, da ima že svojo stoletno zgodovino za seboj. Bolj kakor kje drugje se vidi tu, da niti naše mestno občinstvo v splošno ali še ne čuti potrebe po takih duševnih užitkih, ker drugače bi nižji sloji klicali poleg — panem tudi — circenses. Naša mestna družba sploh še ni prebila vretja, ona še ni našla svojega ravnotežja: izobraženec si domišlja, da je previsoko, ker je često prenasičenec, blaziranec, prostak pa je še prenizko in med obema zija prepad, ki je težko premostljiv. Zato menim, da bi domače glediške krize popolnoma ne odpravil niti denar!

Ta denar pa je postal pri nas celo — političen princip, in zdi se mi, da je to dejstvo precej razširilo prepad med množico, ki bi se mogla in morala dvigniti, in med izobraženci, ki bi jo morali dvigati. Tolažba je le v tem, da se je to nasprotje poostrilo tudi umetnim potom, vsled pritiskov. Pa tisti, ki pritiskajo na gledališko občinstvo, oziroma gledišče, so veliki lisjaki. Gotovo se spominja marsikdo, da so bili klerikalci svoj čas absolutno proti gledišču, a tedaj iz moralnih ozirov. Zdaj pa, ko hočejo ugonobiti edino slovensko gledišče z gospodarsko-političnega stališča, zdaj prirejajo po raznih krajih po Marijinih sinovih in hčerah sami glediške predstave. Moralnost, ki jim je včasih delala preglavico, je seveda rešena, saj nastopajo na odrih sami svetniki in svetnice, dvomim pa, da se igralci vadijo v čednostnem in svetniškem čustvovanju. Četudi splošno ne pridobiva pri tem estetično čutenje ljudstva, vendar me tolaži

¹ Ta članek je bil prvotno namenjen „Slovenskemu Narodu“, ki ga pa ni priobčil, ker se mu je zdel „preveč Zukunftsmusik“ in ker ni hotel, da bi se mu očitalo, da meče intendanci „polena pod noge“. Mi ne vidimo v njem ni enega ni družega, zato ga priobčujemo z dostavkom, da je v tem zmislu pisal o slovenskih gledaliških razmerah že Etbin Kristan v članku „Vprašanje slovenske drame“ (2. štef. „Naših Zapiskov“ letošnjega letnika). Ured.

misel, da se morda vendar vzbudi pri tem občinstvu želja po takih užitkih, saj predmet za enkrat pri njem še ne odločuje.

In baš na tej podlagi bi morali izobraženci graditi trdnejšo in sigurno stavbo narodne dramatične umetnosti: zainteresovati bi bilo treba za naš edini kulturni zavod te vrste čim najširše, tudi neljubljanske kroge, če hočemo priti iz tako moreče stalne krize, v kateri se nahaja naše gledališče. Kakor so današnje politične in kulturne razmere, bi se morali za zdaj omejiti edino na napredne elemente, izobražence, ki so bili že doslej prepričani o potrebi, da se mora na vsak način ohraniti ta skupni znak slovenske modernosti in naprednosti, to naše — ljudsko vseučilišče.

(Konec prihodnjič.)

Pregled.

Gospodarstvo.

Grof Goluchowski, minister avstrijskih znanj del, je nedavno odstopil. Razloge, kateri so ga do odstopa prisilili, so osobito Ogri podali, ker je ogrska vlada v njem spoznala svojega velikega nasprotnika.

Gotovo pa je tudi, da je jako mnogo odločevala v vprašanju ministerske ekzistence grofa Goluchowskega situacija, katero je on vstvaril med Avstrijo in Srbijo. Pisali smo že o tem, da je med obema državama izbruhnila carinska vojna; povedali pa še nismo, da se je Srbija doslej krepko in uspešno upirala avstrijskim gospodarskim ter političnim zahtevam, katere je zastopal baš Goluchowski. Srbija je skoro že dosegla to, da se je emancipirala in otrsela vpliva, ki ga ji je Avstrija vsiljevala v njene gospodarske razmere. Srbija se je oprla na druge države, katerim je na tem, da pribore svojemu eksportu prostora na Balkanu. Zlasti je v tem oziru agilna Francija.

Ako bi bil Goluchowski še dalje ministroval, bi bila Avstrija še ob tisto malo vpliva na Balkanu, ki si ga je tekom dobe s trdom pridobila. Mogoče, da se gospodarske razmere sedaj uredi ugodneje, ko je nastopil grof Aerenthal mesto Goluchowskega; to je tem verjetnejše, ker je Aerenthal doslej bil poslanik na ruskem dvoru v Petrogradu, kjer je prav dobra politična šola glede balkanskih političnih in gospodarskih razmer.

Vkljub temu, da se pod vodstvom Goluchowskega ni mogel gospodarski pomen Avstrije v inozemstvu povzdigniti, ker mož zato ni imel zmisla, je proglasil nedavno naš finančni minister Korytowski, da se nam ne godi slabo.

Korytowski je razlagal v državnem zboru pomen števil, ki nam predstavljajo državni proračun. Dokazal nam je, da znašajo

dohodki	1892·50 mil. kron
izdatki	1890·87 mil. kron, da je torej za leto 1907.
prebitka	1·63 mil. kron.

V primeri z letom 1906. so dohodki narasli na 65·32 mil. kron, izdatki pa za 66·67 mil. kron.

Jako obžalujemo, da ne moremo navajati iz proračuna posameznih postavk in jih komentirati; nedostaten prostor nam ne dopušča! Je pa to poglavje najzanimljivejše za vsakega politikarja in nacionalnega ekonoma. Dodajemo le nekaj splošnih opazk.

Poljedelstvo je zadnja leta napredovalo na celi črti. Trgovina, obrt in industrija se razvija čimdalje uspešneje. Marsikdo je pričakoval z bojaznijo, kaj prinesejo nove trgovinske pogodbe. Bojazen pa ni bila utemeljena; kajti naše gospodarsko delo so nove pogodbe le vzpodbodle k novemu vzletu. Produkcija železa in premoga se je dvignila višje. Železarska industrija je producirala letos za 10 % več od lani. V sladkorni obrti je bilo l. 1905. doslej največ zemljišča posejanega in pridelek je bil zadovoljiv glede kakovosti in množine. Doma se je konsumiralo več sladkorja, nego prejšnje leto; tudi izvoz se je povzdignil — zlasti na vzhod. Tekstilna obrt pri nas cvete, tako da lahko tekmuje z inozemsko produkcijo. Tudi druge panoge industrije napredujejo — keramična in steklarska, izdelovanje vagonov, produkcija papirja in vnetljivih snovi. mlinarstvo itd. Situacija na denarnem trgu je ugodna. Kurz državnih rent je sicer nižji, vendar v tem nič nenaravnega ni, ako upoštevamo veliko potrebo denarja, katera se kaže v poljedelstvu in v industriji; sicer pa so naše rente še najmanj padle v primeri z drugimi državami (za 1 % proti 3 %).

Avstrijski finančni minister je torej govoril resnico, — da se nam dobro godi. V javnih gospodarstvih ne velja pravilo, ki se ga mora držati zasebni gospodar — namreč da se njegovi izdatki ravna po množini dohodkov; v javnih gospodarstvih se morajo dohodki ravnati po tem, koliko izdatkov je treba pokriti. Ako so se v avstrijskem proračunu za l. 1907. mogli izdatki določiti kar za 66·67 mil. kron višje nego v prejšnjem proračunu, ne da bi bilo treba razpisovati nove davke ali najemati nova posojila, tedaj je moralo biti v državnih blagajnah toliko prebitka, toliko več dohodkov, da se je lahko našlo pokritje novih izdatkov. Če pa uvažujemo, da je bila v lanskem proračunu fiktivna postavka zloglasnih „refundacij“ in da so zadnje delegacije definitivno obračunale z njimi, tedaj znaša letošnji plus na obeh straneh bidžea za 18 mil. kron več. Iz tega zopet sledi nadalje, da so dejanski narasli dohodki, oziroma izdatki za l. 1907. skoro za 90 mil. kron. Godi se nam res dobro . . .

Trgovinski minister si pa vendarle želi še več dohodkov, nego mu jih dovoljuje sedanj proračun. Napovedal nam je nov davek — zvišati hoče poštne, brzojavne in telefonske pristojbine. Javnost se je enoglasno izjavila proti tej obremenitvi. Zato je minister sklenil, da preje zasliši obrtne in trgovske kroge,

predno se končno odloči, ali vztraja pri svojem namenu ali ne. Dne 19. septembra je bila anketa trgovinskih in obrtnih zbornic, katerih pa je bilo povabljenih le osem izmed vseh avstrijskih. Potem so bile na vrsti industrijalne ter trgovinske korporacije. Težko, da bi se ognili novemu davku, čigar finančni efekt je proračunjen na 7 mil. kron.

Na Dunaju se snuje *centralna zadružna blagajna*. V finančnem ministrstvu se je v septembru vršila anketa zaradi ustanovitve tega zavoda. Bistveno je ta misel zdrava. Gre za to, da se popolni organizacija kreditnih zadrug, s tem pa tudi dvigne osebni kredit srednjih slojev meščanskih in poljedelskih. Nova banka naj posreduje kredit pri avstro-ogrski banki za potrebe zadrug. Novo podjetje bo tem lažje ustanoviti, ker na Nemškem prav dober vzor že obstoja in izbornu posluje. Seveda se ne bo smelo tega vzora slepo posnemati, ker se naše razmere tudi precej razlikujejo od nemških.

Vprašanje poddržavljenja železnic se je znatno približalo svoji rešitvi. Severna železnica cesarja Ferdinanda bo kmalu poddržavljena. Železnični odsek je sklenil, da na podlagi vladne predloge začne specijalno debato; generalna je bila že zaključena. Sklep za vladno predlogo je bil sprejet z veliko večino.

V oktobru je bila končno predložena parlamentu tudi predloga nove pogodbe z avstrijskim Lloydom.

1. oktobra se je otvoril obrat na novi Karavanski železnici od Celovca do Jesenic in od Beljaka do Podgorja. Za nas ima ta železnica velikanski pomen; spojila nas je bližje s Koroško, tako da se bo mnogo izpreminjalo v socialnem in nacijskem oziru. Slovenski časniki so itak dovolj pisali o tem; zato ne maramo tega ponavljati.

D.

Politika.

Volilna reforma se približuje svojemu uresničenju. V državni zbornici se že vrši drugo branje o načrtu volilnega odseka. Tri največje parlamentarne stranke: Mladočehi, Poljaki in nemška ljudska stranka (nacionalci) v zvezi z Jugoslovani in krščanskimi socialisti gladijo pot, dočim delajo ovire veleposestniki, radikalci češke in nemške narodnosti ter slovenski liberalci.

Oboje je zlo: stari in novi volilni red; razloček med obema je ta, da je novi volilni red veliko manjše in pri sedanjih političnih razmerah nujno zlo. Ne preostaja drugega nego poprijeti se tega, kar je v celoti boljše od starega, komur je v resnici pri srcu politični napredek. Uvidevamo, da ima novi volilni red narodne in socialne pomanjkljivosti, ker so ga izdelovali možje brez čuta za narodno in socialno pravičnost; na drugi strani pa vemo, priznavajoč sociološki zakon razvoja, da se ne zida hiša pri strehi, to se pravi: splošne in enake volilne pravice v najpopolnejšem pomenu besede v tem parlamentu ne dobimo, zato je treba začeti zidati od tal dalje. Temelj za novo stavbo je pa dan, ker novi volilni red odpravlja kurije: na njih razvalinah se more šele povzpeti moderna volilna reforma.

Vodja slovenskih liberalcev, dr. Tavčar, je svoj državnozborski govor proti odsekovemu načrtu volilne reforme (dne 7. t. m.) pričel z izjavo, da on pripada k stranki, ki je sprejela v svoj program splošno in enako volilno pravico že v času, ko klerikalna stranka na Kranjskem še ni hotela ničesar vedeti o tej volilni pravici. Nepristrana zgodovina mora nasproti temu poudarjati, da je shod zaupnih mož leta 1894. sprejel splošno in ne enake volilne pravice, da sta se pa takrat dr. Tavčar in Hribar osebno v nemala tudi za enakost. Dr. Tavčar je n. pr. govoril: Mi moramo biti za splošno, direktno in kolikor mogoče enako volilno pravico (v tretji seji kranjskega deželnega zbora dne 11. januarja 1895.). Zavedajoč se pa takrat težav, ki se stavijo pri nas političnemu napredku, je bil dr. Tavčar mnenja, „da je treba preudariti, na kako stališče se naj postavimo, da vsaj nekaj dosežemo, če že vsega ni dobiti“ (na shodu „Slovenskega društva“ v Ljubljani dne 13. januarja 1895.).

Šlo je tiste čase za deželnozborski volilni red. Isto je sedaj z državnozborskim, samo da ni treba tu veliko preudarjati, na kako stališče se postavimo, da vsaj to dosežemo, kar je v danih razmerah mogoče. Izbirati nimamo veliko. Gotovo pa obstrukcija ni tisto sredstvo, ki bi uveljavilo popolno splošnost in enakost, že iz tega razloga ne, ker sedanji kurialni parlament ni zmožen konsolidiranosti: zmagujoča slovanska obstrukcija izvabi nemško in narobe. Kaos se nadaljuje in infinitum. Ne preostaje drugega nego vztrajno in dosledno delo v zmislu nepremakljivega načela. V tem znamenju je vaša narodna in socialna rešitev, Slovenci!

Bridko se pritožujemo nad državno upravo, sami pa v svoji avtonomni upravi nismo nič boljši. Po zaslugi „Našega Lista“ je izvedela slovenska javnost, v kakšnem slabem stanju se nahajajo kranjski t. zv. *dobrodelni zavodi*. Nečuvane stvari se je pisalo zlasti o deželni blaznici. Deželni odbor pa ne samo, da ni podal javnosti nobenega pojasnila, kaj in kako je s temi obdolžitvami, marveč je začel z discipliniranjem neljubih mu osebnosti (zlasti z odpustom psihiatra dr. Robide). Tako postopanje deželnega odbora, predvsem njegove samolastne sodbe v čisto medicinskih vprašanjih, mora vzbujati pri prebivalstvu nezaupanje v njegovo nepristranost, iz katere se rodi korupcija. Da pa pade ta sistem, je treba, da se zruši na privilegijih sloneči deželnozborski volilni red. Zato bo naloga vseh naprednih elementov, da po izvršeni državnozborski volilni reformi zastavijo vse svoje moči za splošno in enako volilno pravico v deželni zbor.

Odstopil je zunanji minister naše monarhije *grof Goluchowski*, ki je vodil avstro-ogrsko zunanjo politiko v zmislu protislovanskih in protisocialnih stremiljenj. Vrgli so ga Madjari. Z njegovim naslednikom *baronom Aehrenthalom* se izpreminja le oseba, sistem pa ostaja.

Razno.

„*Akademija*“, ljudsko izobraževalno društvo v Ljubljani, je priredila v drugem poslovnem letu (1905/1906) 22 predavanj, in sicer: v Idriji 8, v Ljubljani 7, v

Novem mestu 3, v Cerknici, Laškem trgu, Radovljici in Sodražici po 1 predavanje. V zvezi s „Prosveto“ in s „Sokolom“ je pripravljena otvoriti in za prvi čas opravljati *javno ljudsko knjižnico in čitalnico v Ljubljani*, ako dobi od ljubljanskega mesta potrebno denarno podlago za otvoritev in za daljnje vzdrževanje. Da postane „Akademija“ centrala vsega poljudno-izobraževalnega dela na Slovenskem v zmislu moderne znanosti in modernega svetovnega naziranja, so se izpremenila pravila v toliko, da morejo biti tudi društva in korporacije redni ali izredni člani. Doslej se je prijavilo 11 čitalnic in bralnih društev za redne člane. Največje zanimanje za poljudna predavanja kaže delavsko društvo „*Ljudski oder*“ v Trstu, ki je priredilo v svojem prvem poslovnem letu (1905/1906) 14 predavanj (+ 3 predavanja po zaključku), med njimi 7 od članov „Akademije“. Iz društvene knjižnice so se čitali najbolj ruski pisatelji Tolstoj (Vstajenje 25 krat), Čehov, Puškin, Turgenjev; izmed slovenskih pa Pavel Mihalek (Iz nižin življenja 20 krat), Cankar, Aškerc, Zofka Kveder-Jelovškova, dr. Tavčar, Govekar. Znanstvenih knjig se je malo čitalo, največ Staretova občna zgodovina (5 krat).

V načrtu za prihodnje delo „Akademije“ so *delavske šole, počitniški vseučiliški kurzi in reformiranje čitalnic in bralnih društev*.

„Akademija“ bi mogla uspešneje vršiti svojo nalogo, ako bi je slovenska uradna javnost ne presojala s političnega stališča. Liberalna inteligenca je brezbržna in se ne more vživeti v novi duh časa. Naši klerikalci je ne vidijo radi, ker ni v njih službah. Ako bi služila njih ciljem, bi bilo vse dobro: svetovno naziranje je po „Slovenčevem“ receptu kup šute, ki se ga potisne na stran! Zvanje „Akademije“ pa je čisto drugo: *širiti omiko, svobodno, kakor jo spoznavata novodobna znanost in izkušnost*. Na podlagi te omike, teh kulturnih pogojev naj si potem posamezniki urejajo svoje življenje. Kam pojdejo? Toliko je gotovo, da jih bo v taboru reakcionarnosti vedno manj, naj se že pojavlja ta reakcionarnost na kateremkoli polju. In to je cilj „Akademije“ za one, ki mislijo pošteno s slovenskim narodom.

Književnost.

Dr. France Oblak, Dr. Karol Lavrič in njegova doba (s sliko). V Gorici 1906. 47 str. Cena 50 vin.

Ta brošura je izšla kot spomin na dr. Lavriča, buditelja goriških Slovencev, ki si je bil pred tridesetimi leti (1876.) pretrgal nit življenja, potrj telesno in duševno. Knjižica obsega v prvi vrsti osebne spomine; slika pa tudi zgodovinsko ozadje, značaj tedanje dobe in je vsled tega prispevek h kulturni zgodovini slovenskega naroda. Jezik v njej se nam zdi pa okoren. Ali bi ne mogla recimo „Slovenska Matica“ zasnovati izdaje spisov in govorov slovenskih narodnih buditeljev in politikov?

Ferdo Plešič, Tilho in drugovi. Zbirka humoresk in satir. Založil L. Schwentner v Ljubljani 1906. Cena broš. 2 K, elegantno vezano 3 K.

Poleg nekaterih utrinkov in isker prevladujejo v tej zbirki manire, ki jih poznamo iz humorističnega lista „Ježa“ in za katere se ne moremo ogrevati.

V založništvu L. Schwentnerja v Ljubljani je izšla dalje knjiga *Ivana Cankarja: Nina in A. Aškerca epske pesnitve: Junaki*. O obeh delih več prihodnjič.

Moj Bog.

Ime sem tvoje šepetal pobožno,
da bi se nagnil k meni: „Dete, kaj?“
in diha tvojega bil poln bi gaj
in polno ga biló bi srce tožno.

Ugašati mladost sem videl rožno
kot med oblaki zarje mre sijaj,
v noči praznino klical sem tedaj —
nebo in zemlja sta molčala složno.

In laskal sem se ti: „Kaj sem ti storil,
da brez odgovora kriči bolest?“
In kletve proti tebi sem govoril,

samo da mi pokažeš svojo pest,
z grehotami si dušo otovoril,
poskusil vse, kar jih je k tebi cest:

in da si riba, bil bi te ujel,
ker za teboj sem trnke vse nastavil,
da si lisjak, pasti sem ti pripravil,
še druga riba — polno mrež razpel.

In da si blisk, bil bi me ti zatél,
lev — dražil sem te! — bil bi me zadavil,
da si tolažba, bil bi me ozdravil,
in da si pesem, bil bi te zapel.

In da si sen samo, bil bi te sanjal,
in da si Bog, glej, bil bi te tajil
in bolj od vseh glasnikov te oznanjal,

ker bil bi tvoje trne vino pil.
Saj te poznam: če se ti ne bi klanjal,
ti bi vesel še moje trme bil.

Juri Jager.